

Anlama Dair...

Mustafa Altun

25 Eylül 2002

Birşeyin anlamından söz ettiğimiz zaman o şeyin değerinden, ne olduğundan, içeriğinden söz etmiş oluruz. Sizin bendeki anlamınız sizi tanımlayabildiğim sınırlar içindedir. Benim sizdeki anlamım da öyle olmalı. Birbirimizi tanıma gayretimiz aslında anlam alanını genişletme çabasıdır. Sen değerlisin demekle sen anlamlısın demek arasında bir fark yok bu bağlamda. Çünkü anlam bir seçme isidir. Pekçok insan arasından birilerini anlamlı ya da değerli bulursunuz.

Paylaşımların da anlamı belirlediğini vurgulamak gerekir. Birbirleriyle iletişim kuramayan insanların gerçekten birbirlerine dair anlamları ve değerleri olmayabilir ya da olsa da realiteden uzak hayali anlamlar oluşabilir. Sanatçılara, futbolculara verilen anlam bu kategori içinde yer alabilir.

Değerler ve anlamlar kişiden kişiye, toplumdan topluma da değişir. Birçok kişinin almaya utandığı çöplerin çöpçüler, atıkçılar için bir değeri vardır. İçindekileri ayıklayıp paraya dönüştürebilir, zengin olabilirler. İnek Türk kültürü içinde süt veren, etinden yararlanan bir sığır olduğu halde Hint kültürü içinde dini motifleri içeren bir anlama bürünür. Baykuş da öyledir. Anadolu'da uğursuz kabul edilen Baykuş, Batı'da bilginin sembolüdür.

Peki dilde anlaşma nasıl gerçekleşir? Bu soruya da değişik cevaplar veriyorlar. Adini hatırlayamadığım bir dil bilgini insanların tesadüfen anlaştıklarını söylüyor. Bir yere kadar doğru olsa da abartılı bir yaklaşım. Ancak dili kullanmada yetersiz olan insanların durmadan niçin kavga ettiklerini düşününce biraz hak vermek gerekiyor. Kadın erkek ilişkisinde kadının ve erkeğin cinsiyetten doğan farklı duyuş tarzlarının

iletişimlerini etkilediğini düşünen bazı psikologlar uzun süreli evliliklerin doğru iletişimden geçtiğini vurguluyorlar. Doğan Cüceloğlu'nun buna dair bazı kitapları mevcut. Bir de Üstün Dökmen'in bir kitabı var, *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Sonra Chapman'ın *5 Sevgi Dili* kitabı. Buscaglia'nın bir seri kitabı...

Anlaşma dilin temel esprisini oluşturan bir kavram. Çünkü dil öncüllerden oluşuyor. Türkçede 'elma' dediğimizde bu dili konuşan hemen herkesin bunu aynı gösterilene bağlaması gerekir. Oysa günümüzde 'elma'yı 'armut'la karıştıran nice dil fakiri var. Okumuyor, araştırmıyoruz. Sözlük kullanmaya üşeniyoruz. Levent Kırca'ya, Aziz Nesin'e bol malzeme sunan bir iletişim anlayışımız var.

Anlaşma Batıda "*konsensüs*" dedikleri toplumsal bir uzlaşmadır. Bilgisayar ikonlarını düşünün. Pencere, dosya, eklenti, posta, e-mail vb. şeylerin hemen her zaman bir standardı var. Şimdilerde esnek ve allı morlu ikonları kullanabileceğimiz varsayılsa da bunun sonsuz derecede olacağı yanılısamasına kapılmamak gerek. Çünkü ağ ortamının kullanıldığı işyerlerinde her ne kadar bireyselliğe izin verilse de öncüllere dayalı uzlaştırıcı ve anlaşırıcı bir ara yüze kesinlikle ihtiyaç duyulacaktır. Yoksa paylaşım ve anlaşma sınırlı derecede kalacaktır.

Buraya kadar anlam'a dair kısa bir yolculuk yaptık. Aslında bu yazdıklarım körlerin fiili tarifinden öte birsek değil. Çoğu anlambilimci de aynı kanyı taşıyor. Bu yüzden bilgisayar destekli dil çeviri araçları mükemmeli yakalayan çeviriler yapamıyorlar ve belki yarin da yapmaları mümkün olmayacak. Yine de bu çabalara boş şeyler deme yanılıgısına düşmemeli.

Kişilerin o güne kadar getirdikleri birikimleri de anlamı belirleyici bir etken. Bir erkeğin kadına bakışı, bir kadının erkeğe bakışı geçmişteki deneyimlerinin, aile yapısının, arkadaş çevresinin ona dayattığı içeriğin dışına çıkamaz. Bu yüzden esler çoğunlukla birbirlerinin gerçeğine teğet geçerler. Çünkü anlamlı buldukları şey aynı zamanda değerlidir. Değerse göreceli ve içselleştirilmiştir.

Leyla ile Mecnun hikayesinde anlatılır. Mecnun'un halini duyan zamanın padişahı onu huzuruna çağırır. Mecnun derdini anlatır. Padişah ona acır ve "Tez şu Leyla'yı bulun getirin." diye maiyetindekilere emir verir. Leyla bulunur. Bir de bakar ki padişah,

Leyla gösterişsiz, sade bir kızdır. Beğenmez Leyla'yı; Mecnun'a dönüp "Bu kız için mi bunca çırpınma, ağlayış, haykırış!" diye onu paylar. Mecnun'un cevabi manidardır: "Sen onu bir de benim gözümle görseydin padişahım!"